

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

คู่มือ

การตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คู่มือ
การตรวจสอบ
การประเมินสัมฤทธิ์ผล

โดย

สถาบันสัมฤทธิ์ผลแห่งเอเชีย

คู่มือการตรวจสอบการประเมินศักยภาพมนุษย์

พิมพ์ครั้งที่ 1 © 2009

โดย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

เลขที่ 111 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย สยามเสนอก

หัวขวงวง กรุงเทพฯ 10310 ประเทศไทย

โทรศัพท์: +66 2693 4939

โทรสาร: +66 2275 3954

E-mail: info@aahr.info

Website: www.hr-asia.org

จัดพิมพ์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ และหวังว่าจะเป็นประโยชน์

แก่องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรภาคประชาชน

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ISBN 976-616-90439-2-8

ภาพประกอบ : สุริยาพร สุภานุสร

แปล : วิภาพรณ์ ก่อเกียรติขจร

イラストินี สุภานุสร

ปกและรูปเล่ม : <http://khunnaipui.multiply.com>

พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์เดือนตุลา

204-206 ซอยวิภาวดีรังสิต 84 (กวิเทเวียณระวี)

ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสีกัน เขตดอนเมือง

กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2996-7392-4

โทรสาร 0-2996-7395

คำนำ

คู่มือเล่มนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดอบรม การแสวงหา/รวบรวมข้อเท็จจริงและการสังเกตการณ์คดี ด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ภายใต้โครงการเรียนรู้และ สังเกตการณ์กระบวนการทางศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน (Court Watch 2009) ที่จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 15-18 สิงหาคม 2552 โดยมีผู้เข้าฝึกคือกลุ่มผู้ทำงานด้าน สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อเสร็จสิ้นการอบรม สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผลิตหนังสือคู่มือ ออกมาเพื่อที่ผู้สำรวจปัญหาสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ต่างๆ ช่วยเหลือผู้ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินงาน

คู่มือการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ฉบับนี้นำเสนอแนวทางในการรวบรวมข้อมูลด้านสิทธิ มนุษยชนที่เชื่อถือได้ การบ่งชี้แหล่งข้อมูล การรวบรวม ตรวจสอบและการประเมินพยานหลักฐาน การวางแผน ระยะเวลาคำถามและการดำเนินการสัมภาษณ์ การ วางแผนการดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง และการบริหาร การจัดการทำงานภาคสนามในการรวบรวมข้อเท็จจริง เพื่อ เป็นการช่วยเหลือกลุ่มองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน

หัวข้อในคู่มือจึงครบคลุมรายละเอียดจาก “คู่มือการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงและการบันทึกข้อมูลด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ของ คุณเมฆนวล กัชแมน, คุณเบปส์ อิกนาซีโอ และคุณดี.เจ. ราวินดร์น”

พึงเน้นย้ำไว้ในที่นี้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นเพียงคู่มือประจำกายเพื่อช่วยในการทำงานในพื้นที่ จึงมีเนื้อหาจำกัด ไม่ได้ครอบคลุมทุกแง่มุมหรือรายละเอียด ดังนั้นผู้ตรวจ สอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงควรที่จะได้แสวงหาข้อมูล และความกระจ่างจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น จากอินเทอร์เน็ต เป็นการเสริมด้วย

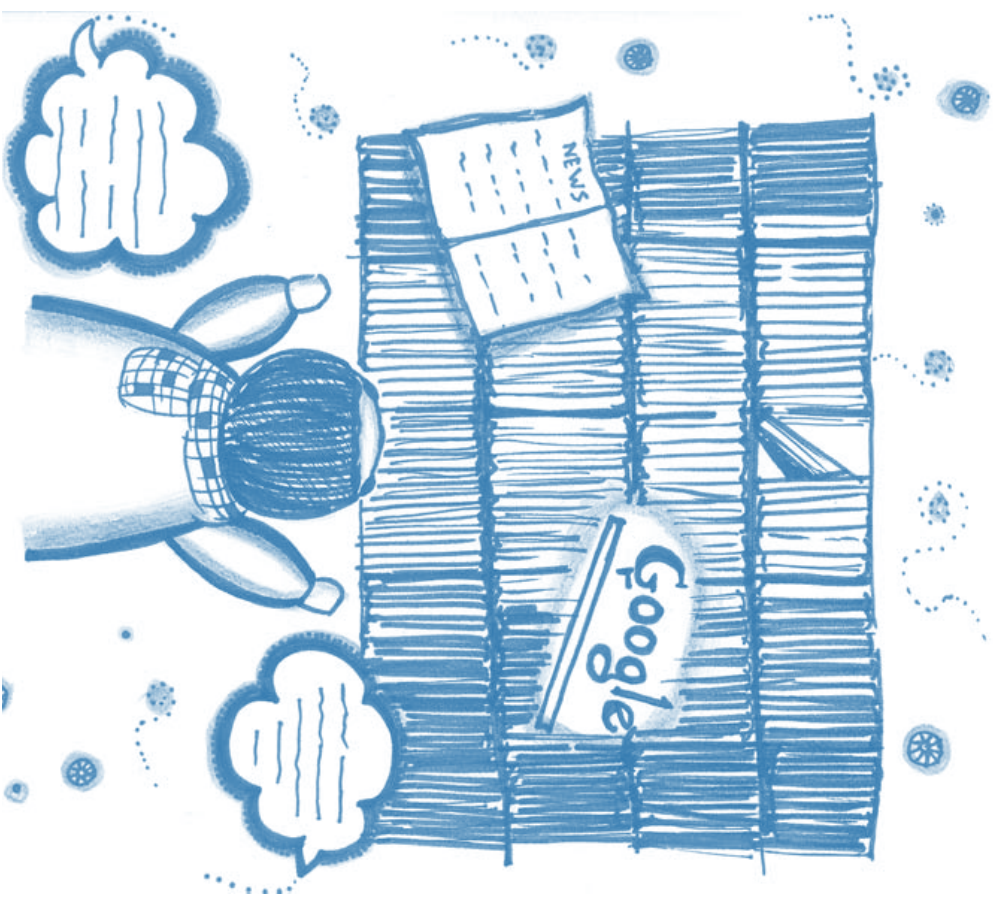
สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณดี.เจ. ราวินดร์น ที่กรุณาช่วยเรียบเรียงคู่มือฉบับนี้

กัลปาลาตา ตุตตา รศ. ม.ร.ว.พฤทธิสถาน ชุมพล
ผู้อำนวยการ ประธาน
สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

สารบัญ

1. ข้อมูลการสะเบิด : กัมพูชา ของการปกป้องสิทธิมนุษยชน	7
2. การบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูล	13
3. การรวบรวมพยานหลักฐาน การยืนยัน และการประเมินหลักฐาน	17
4. การสัมภาษณ์	21
5. การสัมภาษณ์การสะเบิด	31
6. การบันทึกข้อมูล	35
7. การเขียนรายงาน	45
8. การวางแผนและการดำเนินการ รวบรวมข้อเท็จจริง	51

ข้อมูล การประเมินสิทธิมนุษยชน

ข้อมูลการระมัด : กัมพนา ของการปกป้องสิทธิมนุษยชน¹

“ผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนมักกระทำการในทางลับ
และต้องควบคุมข้อมูลรวมทั้งการเข้าถึงข้อมูล
ไม่ให้รั่วไหล เพื่อหลีกเลี่ยงกับปฏิกริยา
ของประชาคมระหว่างประเทศ ...

แต่พวกเราซึ่งพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน
ต้องเรียนรู้จากความจริงข้างต้นว่าเอกสารข้อมูลและการ
เผยแพร่รายละเอียดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างถูกต้อง
แม่นยำเป็นอาวุธที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
เพียงอย่างเดียวของเรา เราไม่มีกองทัพหรืออาวุธยุทโธปกรณ์
ใดๆ ที่จะทำให้ทุกอย่างเป็นไปได้ เรา
ไม่มีกลไกการของรัฐบาลกลางที่จะมาช่วยใน

การปกป้องสิทธิมนุษยชน
จะมีประสิทธิภาพเมื่อข้อมูล:
มีความถูกต้องแม่นยำ
มีรายละเอียดมาก
น่าเชื่อถือ ใจใจได้
โต้แย้งแพร่
อย่างมีประสิทธิภาพ

¹ แปลจาก HURIDOCs News เล่มที่ 12, พฤษภาคม 2536
โดย โจนาราน คูแทบ

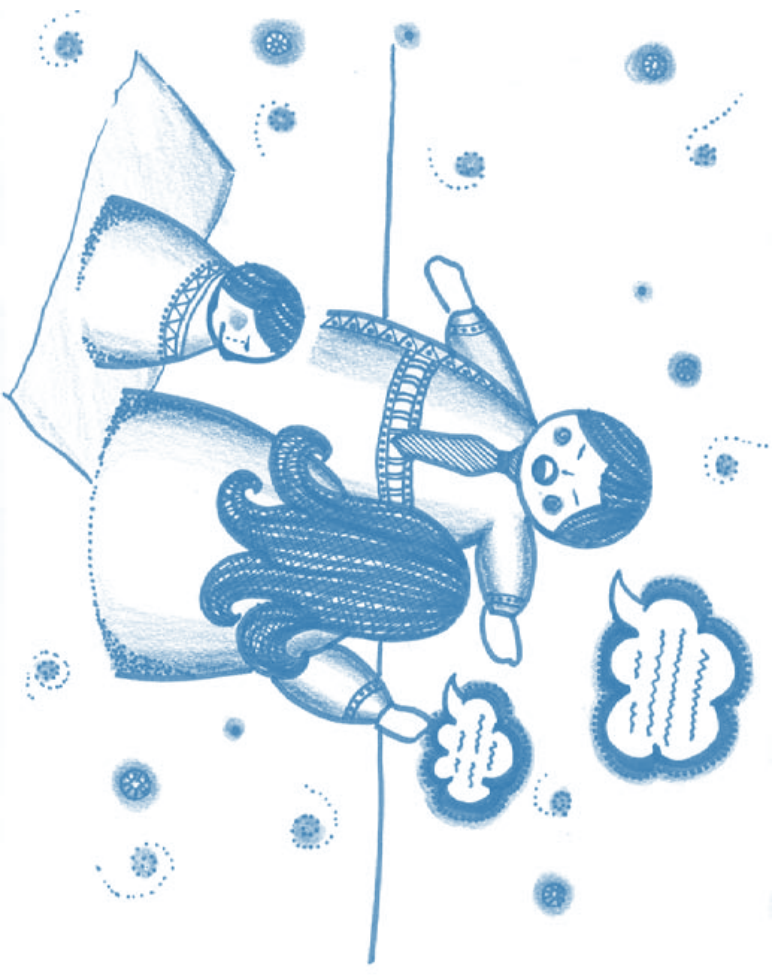
การดำเนินงานของเรา และเราไม่มีทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่จะไปบีบบังคับและกำหนดให้ทุกอย่างเป็นไปตามทัศนคติของเรา

พวกเราต้องไม่ลืมว่าคู่ต่อสู้ของเรานั้นมีทรัพยากรมหาศาล และสามารถเข้าถึงสื่อมวลชนรวมทั้งสำนักข่าวต่างๆ ได้โดยตรง สื่อมวลชนและสำนักข่าวต่างๆ มักจะรู้ลึกกว่าอย่างน้อยที่สุดก็ต้องเสนอข่าวจากมุมมองของทางการในทุกกรณีที่เกิดขึ้น ดังนั้นการใช้ข้อมูลและเอกสารเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนจะมีประสิทธิภาพได้ต่อเมื่อข้อมูลและเอกสารเหล่านั้นมีความถูกต้องแม่นยำ มีรายละเอียดน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้เท่านั้น หากข้อมูลของเราไม่มีคุณภาพสูงเพียงพอ ทางการย่อมสามารถชี้ข้อบกพร่องของข้อมูลเหล่านั้นได้และใช้ข้อบกพร่องนั้นมาลดความน่าเชื่อถือของความพยายามในการทำงานของเราทั้งหมด...

ประการที่สอง เราต้องหาวิธีการเผยแพร่ข้อมูลที่เรารวบรวมไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือที่เก็บขึ้นซึ่งไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใด

ผมอยากที่จะเตือนว่าการดำรงอยู่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนรวมทั้งการใช้เอกสารและการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต่อแ่ม่นยำโดยละเอียดนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะนี่เป็นเพียงทพหน้าของการปกป้องสิทธิมนุษยชนเท่านั้น กลุ่มพลเมืองและองค์กรต่างๆ ภายในประเทศ หรือในประเทศอื่นๆ ต้องร่วมกันดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในการกระตุ้นอย่างเป็นรูปธรรมให้ผู้ที่ยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนนี้คือความสำคัญของทพหน้าของการต่อสู้

การบ่งชี้ แหล่งที่มาของข้อมูล

A series of horizontal lines for writing, consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, repeated across the page.

การบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูล

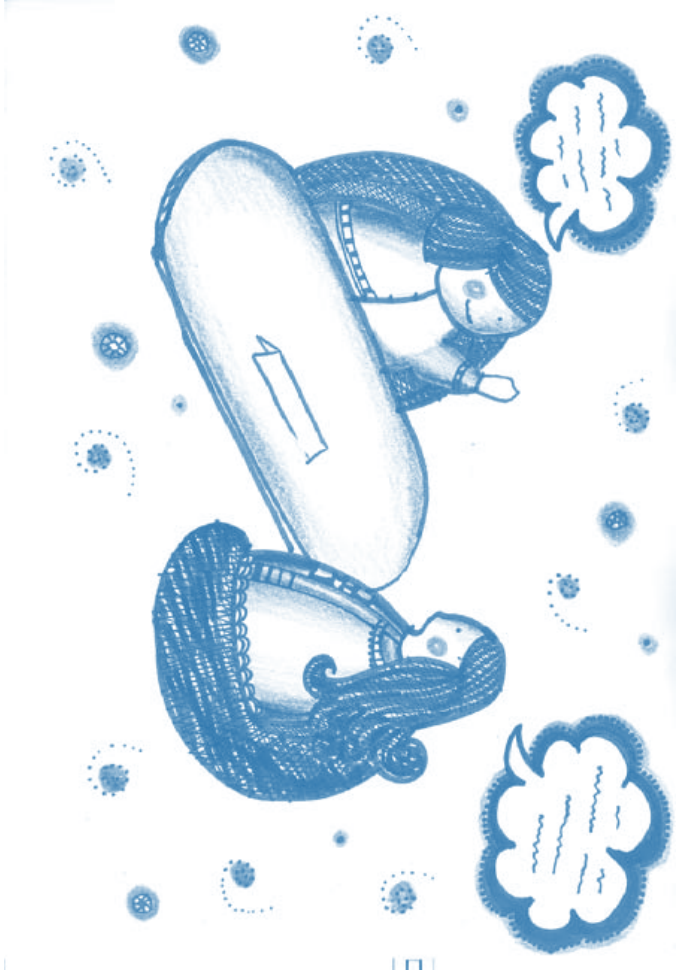
ข้อมูลสิทธิมนุษยชนที่น่าเชื่อถือต้องมีการระบุแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินสิทธิมนุษยชนว่าเคยได้บันทึกไว้หรือไม่ ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อเป้าหมายในการอธิบายคำถาม “อย่างไรทำไม เมื่อไหร่ ที่ไหน และบ่งชี้ใคร” เหล่านี้เรียกว่าพยานหลักฐาน การรวบรวมพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือนั้นจะขึ้นอยู่กับการบ่งชี้และการรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง

ประเด็นพื้นฐานในการระบุ

แหล่งที่มาของข้อมูล:

1. ระบุพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์การละเมิดสิทธิในภูมิภาคที่สะดวกที่สุดจะเป็นได้
2. ทำรายการว่าแหล่งข้อมูลที่เป็นไปนั้นคืออะไรบ้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบพื้นฐานต่างๆ ของประเด็นที่จะทำการสอบสวนและพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการให้นำหนักกับองค์ประกอบเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการวิสามัญฆาตกรรม ให้ค้นหาว่า:

- ใครเป็นผู้เสียหาย?
- ใครเป็นผู้กระทำความผิด? (เหตุการณ์แวดล้อมเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ที่ไหน และรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)
- ใครเป็นผู้พบบท และมีรายละเอียดอะไรบ้าง?
- 3. ขึ้นอยู่กับการระบุการวิเคราะห์พยานหลักฐาน โดยให้ระบุพยานในที่เกิดเหตุ ว่ามีพฤติการณ์ หรือการกระทำใดบ้างที่เกิดขึ้น เช่น
 - แพทย์ที่รักษาอาการบาดเจ็บ
 - ญาติที่นำคนเจ็บไปหาหมอ หรือนำศพไปฝัง
 - นักข่าวที่มาถึงที่เกิดเหตุหลังจากเกิดเหตุไม่นาน
 - พยานที่สามารถให้แง่มุมต่างๆ ได้
 - ญาติพี่น้องที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังทางการเมืองของผู้ที่ถูกฆ่า คนในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลสนับสนุนเกี่ยวกับปฏิบัติการของฝ่ายความมั่นคงก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุและควรไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ
 - ค้นหางานเขียนและเอกสารหลักฐาน เช่น รายงานการชันสูตรพลิกศพ, รายงานจากหนังสือพิมพ์

และการประเมินหลักฐาน การเขียน การตรวจพยานหลักฐาน

Handwriting practice lines consisting of 14 horizontal lines with a dashed midline for letter height guidance.

การรวบรวมยานหลักฐาน การยืนยัน และการประเมินหลักฐาน

สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การละเมิดเป็นที่ยอมรับ
คือการบอกให้ตัวมีการกระทำหรือไม่ ข้อมูลที่รวบรวม
เพื่อเป้าหมายในการอธิบายคำถาม “อย่างไร ทำไม เมื่อ
ไหน ที่ไหน และใคร” เหล่านี้รวมเรียกว่าพยานหลักฐาน

ข้อสรุปว่าได้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นหรือไม่
ไม่ควรอยู่บนพื้นฐานความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน
จึงสำคัญที่จะต้องตามหาข้อมูลทั้งหมด ที่จะช่วยในการ
พิสูจน์ได้ว่า การกระทำนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่

ในขณะที่ใช้วิธีการต่างๆ ในการรวบรวมพยาน
หลักฐาน เราจำเป็นต้องประเมินความถูกต้องและความ
น่าเชื่อถือของหลักฐานที่ได้มาด้วย ประเภทของพยาน
หลักฐานแบ่งได้ 2 แบบดังนี้

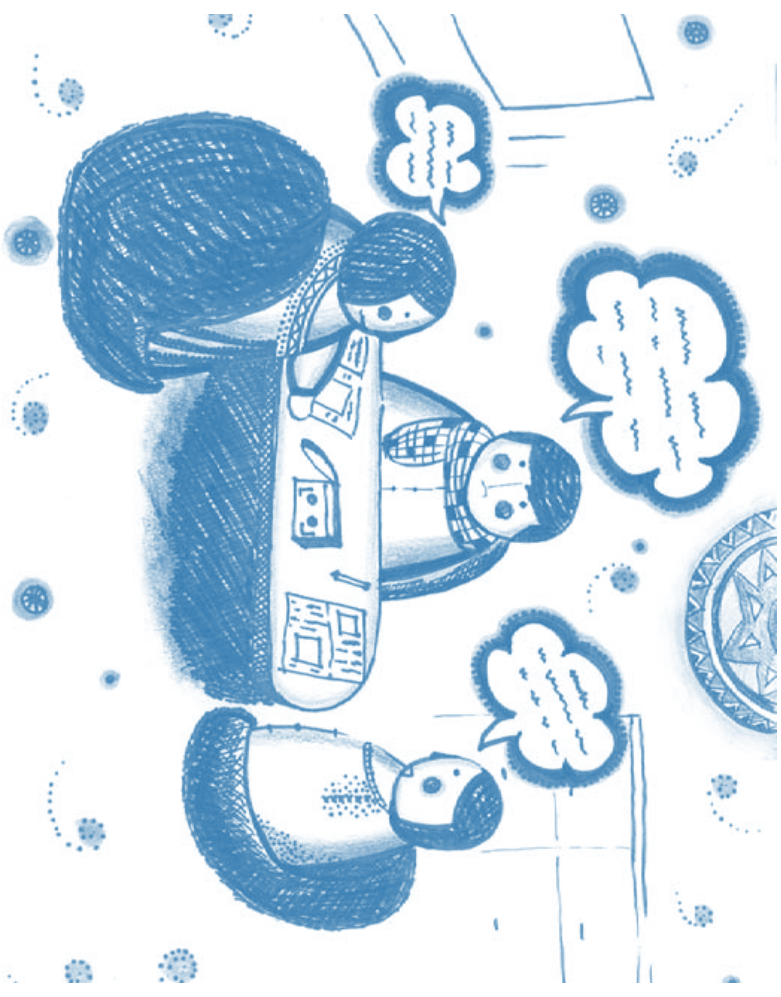
- 1) การรวบรวมหลักฐานจากผู้เสียหาย และผู้เห็น
เหตุการณ์ (ต้องตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลจากทั้งสองเหล่านี้)

- 2) หลักฐาน เช่น หลักฐานทางกายภาพ, รายงาน
ทางการแพทย์ เอกสารของศาล ของตำรวจและ
เอกสารอื่นๆ (ต้องยืนยันความถูกต้อง)

ไม่เสมอไปว่าเราจะได้รับข้อมูลตรงหรือข้อมูล
ปฐมภูมิที่ถูกต้อง ในกรณีเช่นนี้ที่ต้องหาพยานหลักฐาน
สนับสนุน ในการณีของเหตุการณ์ที่ซับซ้อน การไปสถานที่
ที่เกิดเหตุเพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานทางกายภาพ
ตัวอย่างเช่น ร่องรอยการละเมิด จะเป็นอีกช่องทางหนึ่ง
ที่ถือเป็นการหาพยานหลักฐานสนับสนุน บริบทและ
พฤติการณ์แวดล้อมของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นพยานหลัก
ฐานสนับสนุนสำหรับการทำคดี แม้แต่การยอมรับจากรัฐบาลว่า
ได้เกิดการละเมิดขึ้นนั้นก็เป็นจุดเริ่มต้นของการ
สืบสวนและค้นหาของเขตของการละเมิดเช่นกัน

ในรายงาน พยานหลักฐานที่รวบรวมต้องได้รับการ
ต้องถูกประเมิน รายงานควรจะกล่าวอย่างชัดเจนว่าตั้งอยู่
บนพยานหลักฐานโดยตรงและที่เชื่อถือได้ หรือว่าบนพยาน
หลักฐานโดยอ้อม หากคุณไม่แน่ใจในข้อมูลของคุณก็
ยอมรับเสียเลยว่าคุณไม่ได้มีพยานหลักฐานที่จำเป็นแก่
การจะสรุปว่าได้เกิดการละเมิดขึ้น (ก็คือว่ารายงานนั้น
ไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถนำมาอ้างอิงได้)

การสัมมนา

A series of horizontal lines for writing, consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, repeated across the page.

การสัมภาษณ์

โดยปกติ ในการสัมภาษณ์เพื่อติดตามตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชน จะสัมภาษณ์เหยื่อ พยาน และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ติดตามตรวจสอบสิทธิมนุษยชนควรจะระลึกถึงองค์ประกอบด้านล่างนี้ขณะทำงานสัมภาษณ์

การเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการสัมภาษณ์ :

- ทำรายการตรวจสอบให้ครอบคลุมข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการตรวจสอบข้อกล่าวหาทั้งหมด (อย่างไร้, ที่ไหน, เมื่อไหร่, ใคร, อะไร และทำไม)
- หากเป็นไปได้ให้นำรายการตรวจสอบ (check list) ไปหารือกับผู้ที่เราติดต่อประสานงานด้วยในท้องถิ่น เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ขึ้น
- หากความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับบริบทและสถานการณ์ในท้องถิ่นหรือขอให้มีการสรุปให้ทราบ

- หากต้องการใช้คำถาม ต้องแน่ใจว่าคำถามเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ ถ้าถามของคุณต้องตระหนักว่า การแปลรายละเอียดทั้งหมดนั้นมีความสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ ถ้าถามต้องเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นที่ยอมรับของผู้เสียหายหรือพยาน และไม่ทำตัวเป็นผู้ตัดสินว่าอะไรจริงไม่จริง

- คุณต้องแน่ใจว่าปากกาของคุณใช้งานได้ หากคุณใช้เครื่องบันทึกเทป ต้องขอความยินยอมจากผู้ถูกสัมภาษณ์และต้องแน่ใจว่าใช้การได้เช่นเดียวกัน

สิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำบางประการ

- การสัมภาษณ์ไม่ควรเป็นในสภาพการณ์ที่ซ้ำรอยหรือคล้ายคลึงกับสถานการณ์ละเมิดสิทธิอื่นๆ
- จัดการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว
- ระมัดระวังมีความเป็นส่วนตัว
- สร้างความไว้วางใจหรือไว้วางใจ

- เคารพในการรักษาความลับ อธิบายว่าจะนำข้อมูลไปใช้อย่างไร ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องรู้ถึงประโยชน์ และผลลัพธ์ของการให้ข้อมูล
- ห้ามให้คำมั่นสัญญาแบบลอยๆ หรือการให้สัญญาเท็จ
- ในช่วงแรก ให้ถามคำถามปลายเปิด และให้ผู้เสียหายหรือพยานเล่าเรื่องในแบบและเวลาของตัวเอง ไม่ควรไปขัดจังหวะ และไม่ควรถ้าให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่าคุณไม่อดทนฟัง
- สืบสวนถึงสิ่งที่ยังไม่ชัดเจนแต่อย่าข่มขู่

พึงตระหนักว่า :

- คุณมีบทบาทเชิงบวกจึงควรปฏิบัติตนในลักษณะดังกล่าว สื่อสารด้วยพลังต้านบวกผ่านถ้อยคำและพฤติกรรม (ท่าที) ของคุณ
- ผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ละเมิดสิทธิอาจจะไม่ไว้วางใจคุณในทันที เขาอาจจะไม่เปิดเผยสิ่งที่เป็น

ความเจ็บปวดจากการถูกละเมิดออกมาทั้งหมด เขาอาจจะไม่พร้อมที่จะกล่าวถึงความเจ็บปวด ความกระอักกระอ่วน และความอับอายที่ประสบมา เขาอาจจะสับสนและไม่อยู่ในภาวะที่จดจ่กรายละเอียดต่างๆ ได้ เช่น สถานะที่ และเวลา เป็นต้น และพวกเขาอาจจะทำให้คุณรู้สึกว่าคุณไม่น่าเชื่อถือ

- ผู้รอดชีวิตและพยานอาจพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะทำให้ให้คุณเชื่อเรื่องราวที่เขาเล่า เพราะเขาตระหนักถึงความเสี่ยงว่าคุณอาจจะไม่เชื่อ เพื่อให้มั่นใจว่าคุณจะเชื่อในเรื่องราวที่เขาเล่าแน่ๆ เขาจึงอาจจะเล่าบางอย่างเกินจริงไปบ้าง แต่ไม่ได้หมายความว่าเรื่องราวนั้นไม่เป็นความจริง

- บางกลุ่มอาจมีผลประโยชน์จากการเพิ่มความชั่วร้ายของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม คุณจึงควรตระหนักว่าอาจจะมีการมองเข้ามาเกี่ยวข้องกับ

- จงระมัดระวังเกี่ยวกับทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้รอดชีวิตหรือพยาบาล

สิ่งที่ควรคำนึงถึง:

- ควรระมัดระวังเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องอ่อนไหว การสื่อสารเรื่องคำถามและการทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตของผู้รอดชีวิตและพยาบาลเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตามเราเองว่าทุกคนคุ้นเคยกับภาษาสิทธิมนุษยชนและคำจำกัดความต่างๆ ควรสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างๆ และใช้ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับของชุมชนที่คุณเข้าไปติดต่อประสานงาน
- คุณควรจะยินดีรับฟังข้อมูลความเจ็บปวดทางจิตใจและความทุกข์ยากลำบากที่เกี่ยวข้องกับการชมชื่นหรือการกล่าวชมเชยทางเพศที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ผู้เสียหายมีแนวโน้มจะถูกตีตราว่า มีมลทินและไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย จึงควรตระหนักถึงความอ่อนไหวทางสังคมและ

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการชมชื่นในแต่ละสังคม แม้ตัวคุณเองก็อาจจะมีส่วนคิดชื่นชมตัวเองเกี่ยวกับคนอื่น ๆ ทัศนคติดังกล่าวของคุณอาจมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของคุณกับผู้ที่ถูกชมชื่น

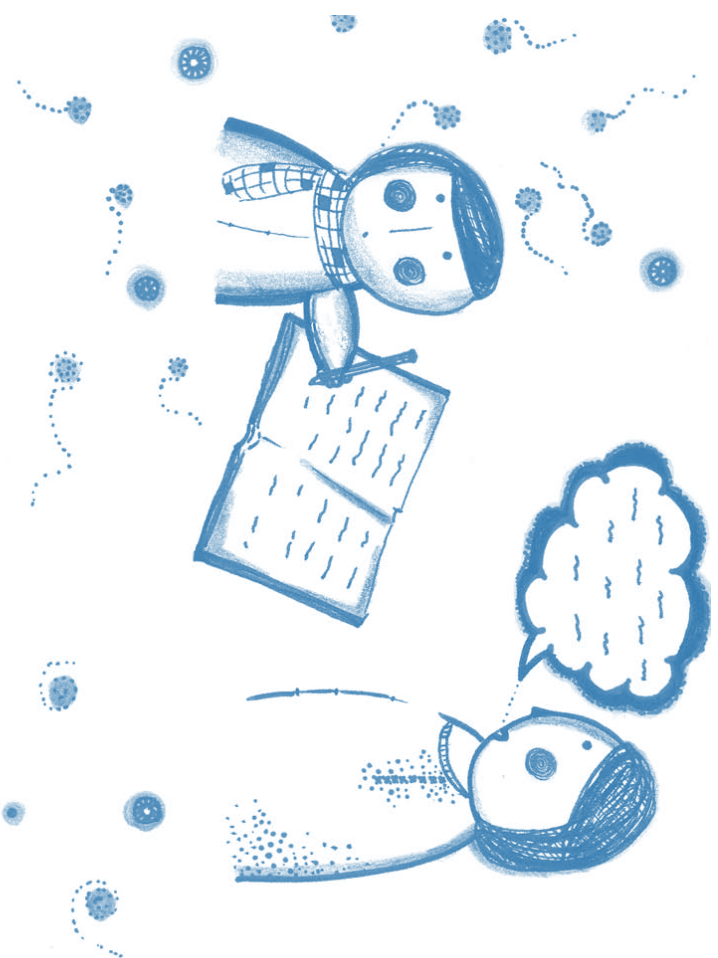
การเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

การเตรียมคำถามสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการสัมภาษณ์ให้มีประสิทธิภาพ หลังจากฟังเรื่องเล่าจากพยาบาลแล้ว ผู้สัมภาษณ์อาจปรารถนาที่จะถามคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์เฉพาะ ตัวอย่างเช่น ถ้าพยาบาลกล่าวว่า ทหารมาที่บ้าน ผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องถามเพิ่มเติม ดังนี้

- คุณรู้ได้อย่างไรว่าพวกเขาเป็นทหาร
- พวกเขาใส่แต่งกายอย่างไร เครื่องแบบเป็นแบบไหน
- มีทหารจำนวนเท่าไรในตอนนั้น
- พวกเขาใช้อาวุธหรือไม่ หากมี มีอะไรบ้าง

- คุณรู้จักชื่อของพวกเขาหรือไม่ แล้วพวกเขามาจากหน่วยอะไร
- มีใครเห็นพวกเขาอยู่ในบ้านคุณอีกบ้าง
- พวกเขาทำอะไร เมื่อมาถึง หรือ ขณะที่อยู่ที่บ้านของคุณ
- พวกเขาคุยความลับกับใครรอบครัวของคุณหรือไม่
- พวกเขาทำร้ายสมาชิกในครอบครัวหรือไม่
- คุณได้สัมผัสร่างกายกับพวกเขาหรือไม่
- หากใช่ พวกเขาทำร้ายคุณหรือไม่
- หากใช่ มีการขบตี หรือทำร้ายคุณ หรือไม่
- หากใช่ นานเท่าไรหรือมีการทำเช่นนั้น
- ถูกต่อย ตบตีกี่ครั้ง
- พวกเขาใช้อะไรตีคุณ
- พวกเขาตีส่วนไหนของร่างกายคุณบ้าง
- คุณรู้สึกอย่างไรขณะนั้น และหลังจากนั้น
- คุณมีบาดแผลเกิดขึ้นตามร่างกายหรือไม่
- ทหารบอกให้คุณทำอะไรหรือไม่
- พวกเขาบอกให้คุณออกจากบ้านไปหรือไม่
- คุณถูกพาไปที่คุกหรือที่คุมขังหรือไม่ - ที่ไหน
- มีอะไรเกิดขึ้นระหว่างการเดินทางไปยังที่คุมขังหรือไม่
- มีอะไรเกิดขึ้นเมื่อคุณไปถึงคุก หรือที่คุมขัง
- อะไรเป็นเงื่อนไขของการคุมขัง (ขนาดของที่คุมขัง, จำนวนผู้ที่อยู่ในที่คุมขัง, ปริมาณและชนิดของอาหาร, สุขภาพสุขอนามัยของที่คุมขัง ฯลฯ)
- คุณรู้จักชื่อผู้ถูกคุมขังอื่นๆ ที่รวมในเหตุการณ์เดียวกันหรือไม่
- คุณถูกปล่อยตัวเมื่อใด และอย่างไรให้อธิบาย

การเขียนการสะเม็ด

A series of horizontal lines for writing, consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, repeated across the page.

การนิยามการละเมิด

คุณจะต้องใช้ข้อมูลที่ค้นได้รวบรวมขึ้นเป็นฐานในการประเมินว่าในเหตุการณ์ที่มีการกล่าวอ้างนั้น มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ การประเมินนี้ต้องตั้งอยู่บนมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของประเทศหรือระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบของการซ่อมทรามาณ คุณต้องค้นหาคำจำกัดความหรือนิยามของคำว่าซ่อมทรามาณจากกฎหมายภายในประเทศ และระหว่างประเทศ เช่น จากกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวถึงการซ่อมทรามาณไว้ดังนี้ ;

‘การลงโทษโดยเจตนา ที่มีความรุนแรงของความเจ็บปวดและทรามาณ

(ด้านร่างกายและ/หรือจิตใจ)ต่อผู้ถูกคุมขัง โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อ :

ก. ให้มีการสถาปนาการผลิตหรือการให้ข้อมูล หรือ

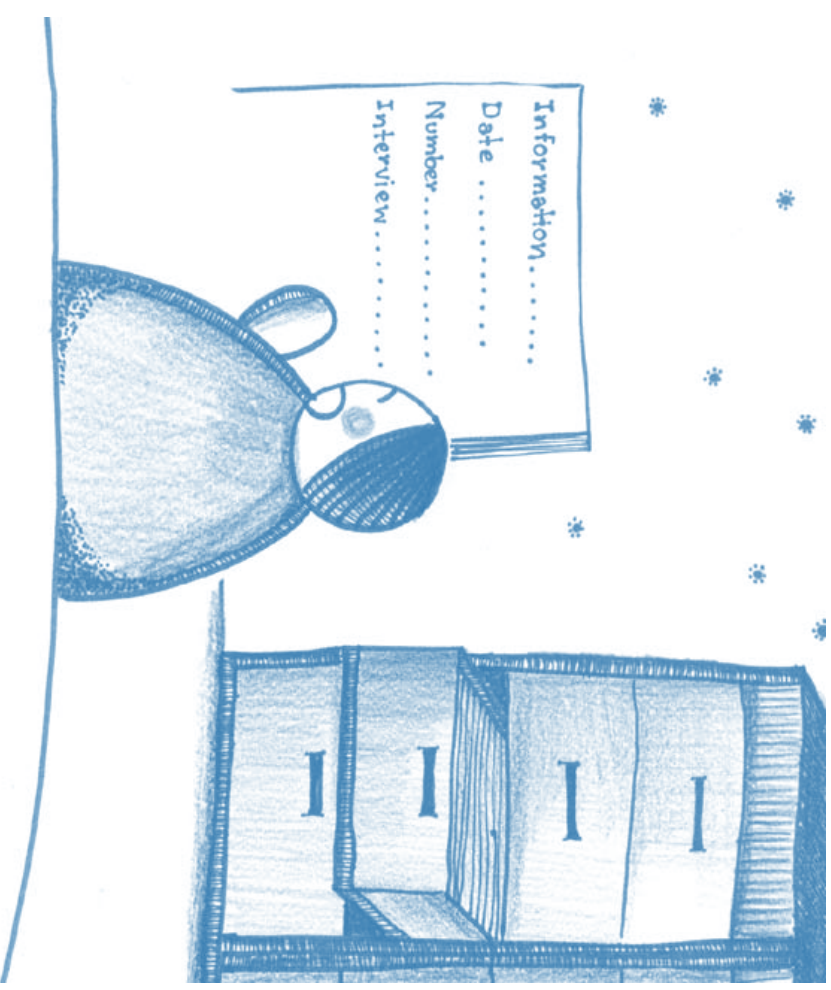
ข. ช่มชู้, ลบหลู่, ทำให้เสื่อมเสีย, บีบบังคับ, ลงโทษ’

ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ 17 องค์ประกอบของการทรมานต่อคนหรือสัตว์’ เป็นอย่างเดียวกันกับองค์ประกอบของการทรมาน หากแต่ระดับของความเจ็บปวดหรือความทรมานนั้นน้อยกว่าการซ่อมทรามาณ นอกเหนือจากองค์ประกอบเหล่านี้ ‘การทรมานต่อคนหรือสัตว์’ หมายถึงกรณีเมื่อผู้ที่ถูกกักขังตกอยู่ในภาวะที่ทำให้เจ็บปวดหรือทรามาณ เช่น ถูกจำกัดบริเวณในห้องเย็น หรือถูกบังคับให้อยู่ท่ามกลางแดดร้อนจัดเป็นเวลานาน

สำหรับการละเมิดทั้งหมด เช่น การฆ่าโดยผิดกฎหมาย หรือ การคุมขัง ผู้ตรวจสอบสิทธิมนุษยชนต้องพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำซึ่งละเมิดกฎหมายหรือยังคงระดับชาติ หรือระดับระหว่างประเทศ

ขณะเขียนรายงาน หรือการบันทึกข้อมูล สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องกล่าวอย่างชัดเจนถึงลักษณะของการละเมิดนั้น

การบันทึกข้อมูล

A series of horizontal dotted lines for writing, located at the bottom of the page.

การบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูลนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยให้แน่ใจว่ามีความเป็นเนื้อเดียวกันในการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล วิธีการบันทึกข้อมูล มี 2 วิธี ดังนี้

- ก. การบันทึกแบบอิสระหรือแบบบรรยาย
- ข. การบันทึกแบบมาตรฐาน

การออกแบบแบบบันทึกมาตรฐาน:

แบบบันทึกควรประกอบไปด้วยข้อมูลเหล่านี้:

- การกระทำ (ที่อาจเป็นการละเมิด);
- เหตุือ (แยกเป็นรายบุคคล) และ
- ผู้กระทำความผิด (ใครเป็นผู้กระทำ)

เหล่านี้กล่าวคือ การกระทำ เหตุือ และผู้กระทำ ความผิด เราเรียกว่า สิ่งที่มีอยู่จริงซึ่งแต่ละอย่างนั้นมีคำพรรณนาหรือ คุณลักษณะ แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น :

- คุณลักษณะของการกระทำ; สิ่งที่ทำ เช่น การช้คอมพิวเตอร์, การช้ฯลฯ
- คุณลักษณะของเหตุือ; อายุ, เพศ, อาชีพ ฯลฯ
- คุณลักษณะของผู้กระทำความผิด; ตำรวจ, กลุ่มคนล่งโทษผู้กระทำความผิดโดยพลการหรือโดยใช้วิธีการศาลเตี้ย ฯลฯ

รูปแบบมาตรฐานในการบันทึกข้อมูล ในกรณีของการฆ่าที่เกี่ยวเนื่องกับการเบียด:

วัน/เดือน/ปี: เลขที่

ข้อมูลรวมรวมโดย:

ได้ไปยังสถานที่เกิดเหตุหรือไม่:

ไม่ใช่ ใช่ โดย สถานที่

มีการสัมภาษณ์พยานหรือไม่:

ไม่ใช่ ใช่ โดย สถานที่

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้เสียหาย

ชื่อ-สกุล (ชื่อจริง, นามสกุลจริง, ชื่อเล่น):

.....
วัน/เดือน/ปีเกิด :

อายุ: เพศ:

อาชีพ:

สถานภาพทางครอบครัว:

ที่อยู่:

.....
.....

สัญชาติ: ศาสนา:

เชื้อชาติ:

ข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ :

.....
คำพรรณนาทางกายภาพ หรือรูปร่าง:

.....

2. สถานที่ฆาตกรรม

วัน, เวลาและปีที่เกิดเหตุฆาตกรรม (หรือ วันที่หายไป):

.....

จังหวัด:

อำเภอ:

เมือง/ หมู่บ้าน (หรือที่ใกล้ที่สุด)

ชื่อถนน (หากมี):

3. ลักษณะของการฆาตกรรม

จำนวนผู้เสียหาย :

การฆาตกรรมเกิดขึ้นระหว่าง หรือหลังจาก:

การปฏิบัติภารกิจของตำรวจหรือหน่วยงานความมั่นคง

การปฏิบัติของทหาร

- การจลาจล/ประท้วง
- การต่อสู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
- การจับกุม
- การคุมขัง
- การลักพาตัว
- อื่นๆ

มีผู้สูญหายหรือไม่? :

เกี่ยวกับทรัพย์สิน:

- เสียหาย
- ถูกทำลาย
- ถูกขโมย
- ถูกริบ/ถูกยึด/
- อื่นๆ

4. สาเหตุการเสียชีวิต:

ให้รายละเอียดการเสียชีวิต (เช่น เสียชีวิตเพราะปืน):

.....

สรุปรายละเอียดของการฆาตกรรม:

.....

.....

5. ลักษณะของเหตุการณ์:

พรรณนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันที ก่อนที่จะเกิดการฆาตกรรมพอสังเขป (เช่น ออกกฎหมายใหม่, การโจมตีของการทหาร, เป็นต้น)

.....

6. ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (เช่น กองกำลังตำรวจ, กองกำลังทหาร, กลุ่มติดอาวุธ (อื่นๆ) ฯลฯ:

.....

.....

.....

7. พยานหลักฐาน:

พยาน:

หลักฐานทางนิติเวช:

บันทึกของศาล:

อื่นๆ :

8. การติดตามผล:

การเรียนรู้การร้องต่อตำรวจ : เมื่อไหร่?

ที่ไหน?

คำแนะนำต่อสาธารณะ:

.....

การสืบสวนจากรัฐบาล:

.....

เลขอ้างอิงของคดีศาล:

.....

9. การตอบโต้ของกลุ่มติดอาวุธ ถ้ามมี:

คุณได้ติดต่อกับตัวแทนของกลุ่มติดอาวุธหรือไม่?

.....

พวกเขามีปฏิกริยาอย่างไรเมื่อทราบข้อกล่าวหา?

.....

.....

.....

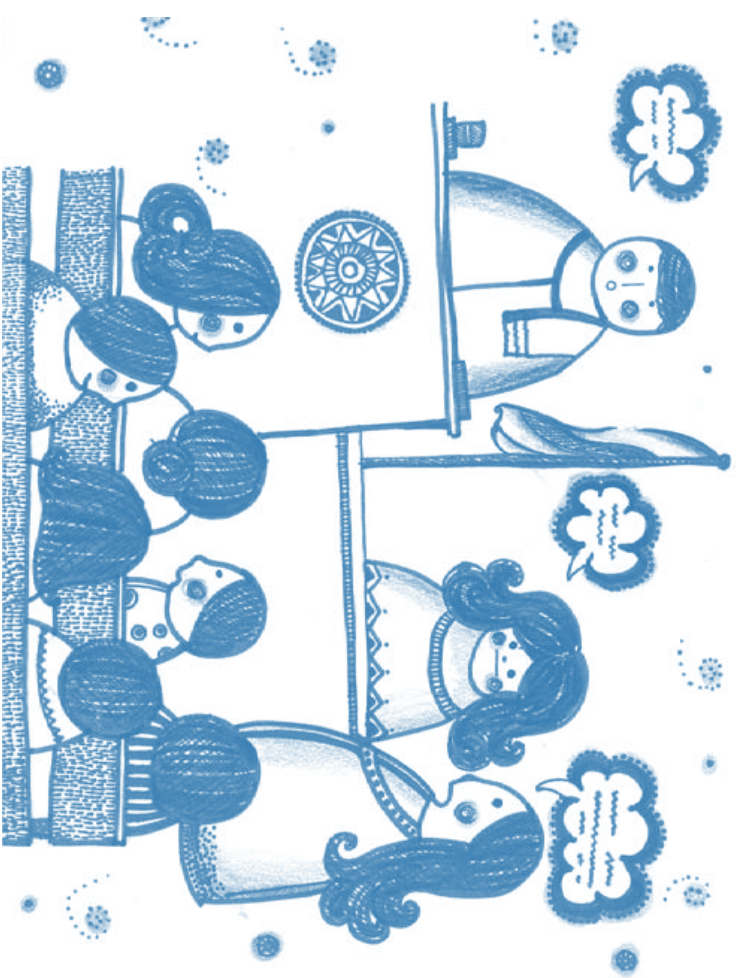
มีมาตรการอื่นอีกหรือไม่ที่ผู้นำกลุ่มดำเนินการ: ถ้ามมี,

อะไร?

.....

.....

ការថែមបន្ថែម

A series of horizontal lines for writing, consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, repeated across the page.

การเขียนรายงาน

ประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูล ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ และเป็นรายงานที่อ่านง่ายได้สาระ สังกัดต้องระส่ำกัไว้ขณะทำการเขียนรายงาน คือ :

อะไรคือวัตถุประสงค์หลักของรายงาน? อะไรคือจุดเน้นของคุณ?

ขึ้นอยู่กับการตั้งวัตถุประสงค์ในรายงานของคุณ คุณจะต้องตัดสินใจว่าในรายงานจะเน้นเรื่องอะไร สมมติว่า วัตถุประสงค์รายงานของคุณคือ เพื่อพิสูจน์ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น คุณต้องตัดสินใจเลือกประเด็นที่คุณจะเน้นในรายงาน คุณต้องการจะเน้นว่ามี การละเมิด การลงโทษผู้กระทำผิดเกิดขึ้นเสมอๆ ไหม หรือคุณต้องการ แสดงให้เห็นว่าการละเมิดสิทธิบางอย่างลักษณะเกิดขึ้น อยู่เสมอๆ อย่างเป็นระบบ เช่น เป็นการซ้อมทรมาน หรือคุณอาจจะต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่มีความคืบหน้า ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และสถาบันต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งรวมถึงฝ่ายตุลาการไม่ได้ ทำงานอย่างเป็นอิสระ

ใครเป็นกลุ่มเป้าหมาย?

คุณต้องตัดสินใจว่าจะนำเสนอรายงานต่อใคร สื่อ สาธารณะ ประชาคมระหว่างประเทศ หรือ ชุมชนท้องถิ่น

อะไรคือรูปแบบที่เหมาะสม?

เมื่อตัดสินใจเรื่องวัตถุประสงค์ สิ่งที่ต้องการจะเน้น และกลุ่มเป้าหมาย แล้ว คุณต้องตัดสินใจรูปแบบการ รายงานด้วย โดยทั่วไปแล้วรายงานสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย รายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญและไมควรรละเลยมองดูต่อไป

1. บริบท: การเมือง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และ สังคม รวมทั้ง สถานการณ์สภาพแวดล้อม
2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น: รายละเอียดของเหตุการณ์
3. การละเมิด: ลักษณะของการละเมิด เช่น การ ซ้อมทรมาน หรือการสังหาร เป็นต้น
4. มาตรฐานต่างๆ : ทำไม่จึงถือว่าเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชนและไม่ใช่อาชญากรรมทั่วไป สิ่งที่เกิดขึ้นละเมิดกฎหมายในประเทศและระหว่าง ประเทศอย่างไร

5. เหยื่อ : ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเหยื่อ
เว้นเสียแต่จะเปิดเผยกลับ หรือการเปิดเผยจะ
ทำให้เหยื่อที่เกี่ยวข้องไม่ปลอดภัย หากมีการ
อ้างชื่อผู้ใดต้องแน่ใจว่าคุณบุคคลผู้นั้นยินยอมและ
จะไม่ตกอยู่ในความเสี่ยงใดๆ
6. ผู้กระทำความผิด : ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูก
กล่าวหากระทำความผิด
7. ความรับผิดชอบของรัฐ
8. ข้อเสนอแนะ : ข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินการ
ต่างๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

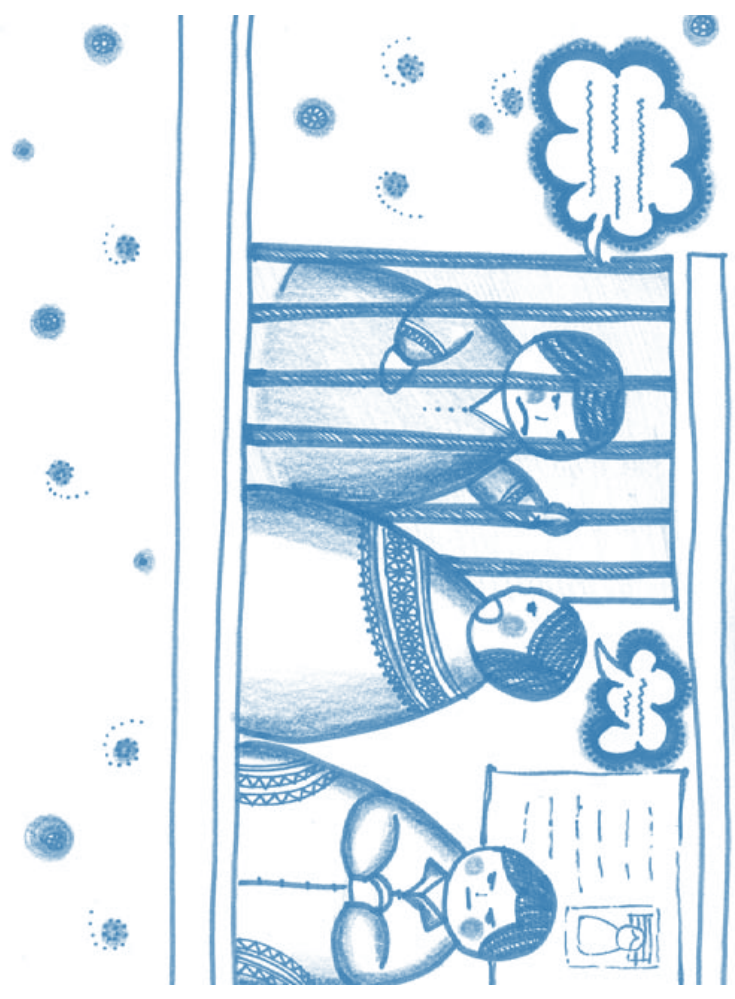
.....

.....

.....

.....

การวางแผนและ การดำเนินการ รวบรวมข้อมูลเชิงลึก

Handwriting practice lines consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. There are 12 such lines arranged in two columns of six.

การวางแผนและการดำเนินการ รวบรวมข้อเท็จจริง

การรวบรวมข้อเท็จจริงต้องมีความละเอียดถี่ถ้วน
แม่นยำ ไม่ลำเอียง ที่สำคัญคือ ต้องมีความเป็นกลาง
แนวทางการรวบรวมข้อเท็จจริง มีดังต่อไปนี้:

- ต้องดำเนินการโดยมีเป้าหมายชัดเจน
การกำหนดขอบเขตของการสอบสวนอีกทั้ง
ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญ
- การสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต้องเปิดใจ
กว้างเพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานทั้งที่สนับสนุน
ว่ามีการละเมิดเกิดขึ้นจริง และที่ไม่นับสนุน
- พึงระลึกเสมอว่าการรวบรวมข้อเท็จจริงต้อง
คำนึงถึงหลักจริยธรรม ได้แก่ การรักษาความ
ลับ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้เสียหาย
และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ควรมีความระมัดระวังในประเด็นบทบาทหญิง
ชาย (เพศสภาพ) ซึ่งเป็นประเด็นอ่อนไหว

- อาจมีความเห็นอกเห็นใจผู้เสียหายหรืออารมณ์
ร่วม ทีมผู้เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจกับ
ประสบการณ์การถูกละเมิดของผู้เสียหาย ไม่ใช่
สนใจแต่เพียงการรวบรวมข้อมูลเท่านั้น

สิ่งสำคัญที่พึงระลึกเสมอขณะเตรียมตัว รวบรวมข้อเท็จจริง:

- ประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง
เหยื่อ และพยาน
- พิจารณาว่ามีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลบ้าง
หรือไม่ แต่ยอมรับคำถามเจ้าหน้าที่ ถ้าจำเป็น
ให้ขออนุญาตจากทางการก่อนที่จะไปพบผู้ให้
ข้อมูล
- ทำความเข้าใจกับสถานการณ์และรูปแบบของ
การละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้น รวมทั้งกฎหมาย และ
มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนที่จะทำการสอบสวน

- ทำรายการขอเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีการละเมิดสิทธิที่คุ้มครองอยู่แล้ว และบริบทของกรณี (สภาพการณ์) ; ค้นหาว่ามีข้อมูลและพยานหลักฐานประเภทใดบ้างที่เกี่ยวข้อง
- หากจำเป็น ให้ขอคำแนะนำจากคนที่มีความรู้เกี่ยวกับบริบท (สภาพการณ์) ของท้องถิ่น
- ควรที่จะเตรียมว่าภารกิจที่จะต้องทำหรือวัตถุประสงค์ของการไปเยี่ยมสถานที่มีอะไรบ้าง หากต้องทำงานเป็นกลุ่ม ต้องแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์หรือภารกิจของสมาชิกกลุ่ม ต้องแน่ใจว่าทุกคนเข้าใจและเห็นด้วยกับภารกิจที่ต้องทำ
- ต้องมั่นใจว่าทีมรวบรวมขอเท็จจริงจะไม่มีการทับต่อความน่าเชื่อถือของภารกิจที่มีอยู่ ควรหาผู้ที่มีความเป็นกลาง ไม่เป็นฝักฝ่ายและผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งเหยื่อและพยาน มองว่าไม่เป็นฝักฝ่าย นอกจากนี้ ต้องมีความสมดุลระหว่างหญิงชายในทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภารกิจที่ต้องทำมีการสัมผัสผู้หญิงด้วย

- ระบุคนที่สามารถเป็นแหล่งข้อมูลให้ได้ และทำรายชื่อออกมาเพื่อป้องกันการพลาดที่จะไปพบแหล่งข้อมูลเหล่านั้น พร้อมที่จะจัดลำดับความสำคัญของคนที่จะไปพบ เพื่อให้ผลการไปพบแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด
- เตรียมคำถามและรูปแบบการสัมภาษณ์ และเขียนรายการออกมาเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง
- เตรียมคำถาม ระบุให้ล้ามรู้ถึงสิ่งที่จะต้องทำ และในระหว่างที่ช่วยทีมงาน ถ้าจะต้องทำตัวอย่างไปบ้าง
- ระหว่างที่ทำตามภารกิจที่มี ให้ประเมินข้อมูลที่ได้อย่างทันกาล เพื่อตรวจสอบว่าคุณมาถูกทาง และคุณมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นหรือไม่ โดยปกติแล้ว จะมีการประเมินแบบนี้เป็นช่วงท้ายของวัน เพื่อจะได้วางแผนสิ่งที่จะต้องทำต่อไปในวันรุ่งขึ้น

- รวบรวมความคิด และบันทึกลงในสมุดทบทวน เพื่อเตือนความจำ คุณควรเก็บข้อมูลไว้เป็น ความลับและเก็บรักษาให้เป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้คุณอื่นเข้าถึงข้อมูลที่คุณมี นอกจากนี้ คุณควรวางแผนเรื่องการรักษาความปลอดภัยเตอร์และ สมุดบันทึกให้ปลอดภัยก่อนจะเริ่มทำงานหาข้อเท็จจริง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Blank writing area with 15 horizontal dashed lines for text entry.

Blank writing area with 15 horizontal dashed lines for text entry.

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (AIHR)

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย
มุ่งทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
ด้านทฤษฎีและการดำเนินการ
ด้านสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเชื่อมโยง
เชิงระบบระหว่างนักวิชาการ
กับนักกิจกรรม และมีส่วนสนับสนุน
กระบวนการทวงถามและการทวงถามคดีของ
การทำงานอย่างต่อเนื่อง

Asian Institute for Human Rights

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

111 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย
สามเสนนอก ห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

โทรศัพท์ 02 693 4939, 02 693 4831

โทรสาร 02 275 3954

E-mail: info@aihr.info

Website: <http://www.hr-asia.org>